

Piri Reis Haritasının 500. Yılı Anısına

2013 yılı Osmanlı Donanması komutanı Piri Reis'in çizmiş olduğu haritanın 500 yıl dönümüdür. Bu nedenle 2013 yılına ait bu sayımızı Piri Reis'e ayırdık. Birleşmiş Milletler dahil bütün dünya ülkelerinin Piri Reis'in çizmiş olduğu haritayı bu gün bile hala izah etmekten yoksundurlar.

Çaka Reis ve Barbaros gibi daha nicelerinin yanında haritasıyla öne çıkmakta olan bu ünlü denizcimiz, Osmanlı deniz tarihinde izler bırakmış bir kaptandır. Amerika'yı gösteren Dünya haritaları ve Kitab-ı Bahriye adlı denizcilik kitabıyla tanınmış olan Piri Reis'i Piri Reis yapan esas eseri ise, çizmiş olduğu haritadır ki bu haritanın çizimleri, o günün koşullarında yapılmış olan tahminleri ve gizleri hala günümüzde de konuşulmakta, aradan yıllar geçmesine rağmen, araştırmalara konu olmaya devam etmektedir.

Piri Reis aslında sadece harita yapmamış, denizciliğe yapılmış olan en büyük katkıyı yapmıştır denebilir. Günümüz şartlarına kıyasla o zamanın şartlarını ele aldığımızda çok zor olan, denizcilik eğitimine bilimsel katkısı, haritalar ve Kitab-ı Bahriyesiyle olan ve bu sayede bilgilerini yeni nesillere, gelecek kuşaklara ve en önemlisi kendisinden sonra gelecek denizcilere aktarma görevini de en iyi şekilde yerine getirmiştir.

Piri Reis, bilinenin aksine sadece bir Osmanlı Amirali değildir. Türk ve Dünya denizciliğine büyük katkıları olan ve hala günümüzde dahi birçok araştırmada eserleri çıkış noktası olan Piri Reis'in o günün koşullarında bu kadar bilgiye nasıl ve ne şekilde sahip olduğu bilinemese de, aşikar olarak bilinen bir durum vardır ki, o da şudur; o şair ve sanatçı ruhlu bir deniz amiralidir. Piri Reis haritasının çiziminden sekiz sene sonrasında, o güne dek yapmış olduğu bütün seferlerin sonucunda derlediği notları bir araya getirerek Gelibolu'da yazdığı ünlü eseri olan Denizcilik Kitabı (Seyir Kılavuzu) dediğimiz Kitab-ı Bahriye'sinde, kendisinin sanıldığı aksine yalnızca bir denizci değil, felsefeci, şair ve eğitmen yönlerinin olduğunu ortaya koymuştur. O, tüm edebi yönlerini bu eserle gözler önüne sermiş bulunmaktadır. Piri Reis, Anadolu sahillerinin özelliklerini karış karış veren değerli coğrafya kitabını o günün şartlarında kaleme almış olması,

Piri Reis'in bu yönüyle ne kadar ileri görüşlü, o zamanın şartlarında böyle bir öngöründe bulunabilen biri Piri Reis'in bu yönü, günümüzde onun ileri görüşlü bir edebiyat adamı olarak anılmasına da, çağın ötesinde bir düşünür olarak da gösterilmesinde esas sebep olarak gösterilebilir.

Denizcilikteki tecrübe ve bilgisi tartışılmaz derecede enginliğe sahip olan Piri Reis, tüm bu sahip olduğu yeteneklerinin üzerine felsefi ve edebi bilgilerini de katmıştır. Günümüze kadar süregelen denizcilerin de kendisi gibi engin bilgilerle donanması gerektiğini güzel bir dille öğütleyerek, yeni nesil için bir yol gösterici ve bir ışık tutucu olmuştur. Örnek olarak; Piri Reis, Seyirlik Kavuzu adını verdiği Kitab-ı Bahriye'sinde önemli bir buluşa imza atmıştır. O zamanlar ilk defa Piri Reis'in kitabında harita üzerinde verilmemekte olan bilgilerin bir indeksle gönderme yapılarak açıklandığını görülüyor. Bunun yanı sıra, Piri Reis çizmiş olduğu haritalarda, tıpkı günümüz işaretlerini andıran bazı işaretlendirme ve renklendirme kullanmıştır. Yaptığı tüm bu yenilikler sayesinde günümüz haritacılığına, seyir ve hidrografi bilimine katkıda bulunmuştur.

Kitab-ı Bahriye'yi yazmış olduğu dönemde, Piri Reis'in bu muazzam eserine ne kadar önem verildiğini kitabın yazım ve kalitesinden de anlayabiliyoruz. O dönemde matbaa olmadığı için yazılmış olan eserler önem derecesine göre hattatlara yazdırılarak çoğaltılırdı. Kitab-ı Bahriye o zaman yazılar altın yıldız cetvel içerisinde olmak üzere aherli kağıt üzerine harekeli nesih ile yazılmıştır ki bu durum o günün şartları göz önüne bulundurulduğunda bu esere ne kadar değer verildiğinin de göstergesidir. Piri Reis'in eserine verilen bu önem onun hem sanata hem bilime hem de verdiği eserlerden bilgi alacak olan genç denizcilere verdiği önemin bir sonucudur.

Bugün elimizde bulunan Kuzey Amerika haritası Kitab-ı Bahriye'sinde yer alan ikinci dünya haritasının bir parçasıdır. Piri Reis tüm edebi yönlerini ortaya koymuş olarak hazırladığı bu eserde kendisinin bir edebiyatçı ve iyi bir eğitmen olduğunun göstergesidir.

Piri Reis'in denizcilikteki tecrübesi ve bilgisi tartışılmaz derecede engindir. O tüm bu yeteneklerinin arasına, edebi ve felsefi bilgilerini de katmıştır. Kendinden sonra gelecek olan denizcilere de kendisi gibi engin bilgilerle donanmaları gerektiğini güzel bir dille öğütlemiştir.